

ELU PÜHENDUDES JUMALALE

Küllli Keel

Pärast Kaarli koguduse kauaaegse I pihtkonna õpetaja Aleksander Kapi surma asus õpetaja kohuseid täitma Julius Juhkentaal. Kogudus lootis temast I pihtkonna õpetajat, sama soov oli ka Julius Juhkentaalil. Tema elu kulges aga hoopis teisiti ...

Lapsepõlv

Julius Juhkentaal sündis Tallinnas 23. jaanuaril 1909. aastal isa Mardi ja ema Liisu viienda, viimase lapse-
na. Perekonna majanduslik olukord ei olnud hea, isa Mart töötas vabrikus väikesepalgalise töölisena. Tihti pidi ka ema lississetulekut teenima. Viletsusest hoolimata püüdsid vanemad võimaldada lastel haridust saada. Lapsed pääsesidki kooli, kuid pidid õppimise kõrval ka töötama.

Kodune kasvatus oli kantud usulisest vaimust. Ema oli sügavalt usklik ja juba isakodust kaasa saanud vastava kalduvuse ning huvi. Isa kuulus vennastekoguduse ringi. Kasvatus kodus oli väga vali. Rõõmudest, mis lubatud teistele lastele, ei tohtinud kodus kõneldagi. Seda, kuidas teised lapsed talvel kelgutasid ja lumes hullasid, võis jälgida vaid aknast. Juba väiksena õpetati lastele palveid, jutustati lugusid Jeesusest ja saadeti nad esimesel võimalusel pühapäevakooli. Lapsi võeti tihti kaasa vaimulikele koosviibimistele ning ka kirikusse jumalateenistusele. Sellest ajast hakkas Julius Juhkentaalis idanema ususeeme, mis kasvas ja paisus ning mille tulemusena astus ta ka hiljem Tartu Ülikooli usuteaduskonda.

Õpingud

Alghariduse sai Julius Tallinna linna V ja XIII algkoolis aastatel 1917-1923. Õpingud jätkusid Tallinna Linna Poeglaste Humanitaargümnaasiumis (praegune Gustav Adolfi Gümnaasium). Klassi ühe parima õpilasena vabastati ta õppemaksust. Veel enam - paaril korral maksti talle hea õppeedukuse eest koguni rahalist toetust. Gümnaasiumi lõpetas Julius 1928. aasta kevadel cum laude. Vanematel ei olnud plaanis poega edasi ülikooli õppima saata, kuid tänu Juliuse väga heale õppeedukusele muutsid nad meelt. 1928. aasta sügisel astus ta - küll veidi vastumeelselt - Tartu Ülikooli filosoofia teaduskonda. Põhjuseks tema lähedaste soovitus õppida "majanduslikult kasulikuma" erialal. Noormehe südamesooviks oli aga õppida usuteadust.

1929-30 teenis Julius Juhkentaal sundaega kaitseväes. Seal süvenes temas mõte jätkata õpinguid siiski usuteaduskonnas. Mõte sai teoks pärast kaitseväeteenistust ning usuteaduskonna lõpetas ta 1935. aastal.

Konsistooriumi eksamid sooritas Julius Juhkentaal E.E.L.K. Konsistooriumi juures kahes osas - 1935. ja 1936. aastal. Prooviaasta möödus Tallinna Jaani koguduses 1936. aastal. Sama aasta 27. detsembril õnnistati ta Tallinna Piiskoplikus Toomkirikus õpetajaametisse. Alates 1936. aasta detsembrist kuni 1938. aasta novembrini töötas ta Tallinna Jaani koguduses adjunkt-õpetajana.

Töö koolis

1937. aastast andis Julius Juhkentaal ka usuõpetuse tunde Tallinna Erakolledžis, Tallinna Prantsuse Lütseumis, J. Vestholmi Poeglaste Erahumanitaargümnaasiumis ning Kubu Tütarlaste gümnaasiumis. Koolis ei saanud ta töötada aga kaua, üksnes kuni nõukogude okupatsioonini. Ühel 1940. aasta kevadhommikul Prantsuse Lütseumi jõudes teatati talle, et vastavalt valitsuse korraldusele on usuõpetus koolides keelatud ning tema vaba usuõpetuse õpetamisest. Nõnda lõppes töö koolis väga ootamatult, ei olnud võimalik isegi oma õpilastega jumalaga jätta.

Perekond

16. septembril 1939. aastal abiellusid Julius Juhkentaal ja Martha Kapp. Martha oli lõpetanud Tartu Ülikooli õigusteaduskonna ning töötas advokaadina. 1940. aasta juulikuus sündis perre tütar Tiina.

Kaarli koguduses

Kaarli kogudusse tuli Juhkentaal tööle 1938. aasta juulikuus I pihtkonna perekonnaseisuatmetnikuks. Sama aasta lõpus kinnitati ta Kaarli koguduse I pihtkonna õpetaja praost Aleksander Kapi isiklikuks adjunktiks (abiõpetajaks). 1940. aasta oktoobris, pärast praosti surma, määrati aga koguduse I pihtkonna õpetaja ajutiseks kohusetäitjaks.

Mobilisatsioon

Nii töötas ta koguduses õpetaja kohusetäitjana kuni massiküüditamiseni 13. juuni öösel 1941. Sellest pääses ta vaevu. Venemaale sattus aga ikkagi, sest Nõukogude valitsus kuulutas välja mobilisatsiooni. 29. juunil 1941 algas tema teekond loomavagunitest koosnevas rongis koos teiste teenistuskõlblike eesti meeste-ga tumedasse, tundmatusse tulevikku. Piiril heideti viimane pilk sünnimaa metsadele ja väljadele. Paljudele, ka Juhkentaalile, jäigi see viimaseks jumalagajatuks. Tagasi pöörduda õnnestus vaid vähestel.

Esimesed kuud elati Kotlases, töö käidi sealsel lennuväljal. Töötati 12-14 tundi päevas. Omaste ja kodumaaga puudus igasugune side. Keegi neist ei aimanud, et selline olukord võib kesta aastaid. Juhkentaalil kestis see 5 aastat ...

Talve saabudes algas surmamarss kaugele põhja metsatöödele. Elamistingimused ei paranenud. Külmadega, mis tihti ulatusid -50 kraadini, läks asi pigem hullemaks. Kurnav töö, nälg, külm, puudulik rietus, täid päeval ja lutikad öösel, seitse päeva tööd nädalas, niigi kõrgete töönormide pidev tõstmine. Tuikudes ja vaarudes liikus surmani väsinud meeste rodu õhtuti koju. Sellest piinast lunastas vaid surm.

Kevadeks, mil metsatöölaagrist lahkuti, oli 250-st mehest järel vaid kolmandik. Ülejäänud surid raske töö, nälja ja peamiselt kopsupõletiku tagajärjel. Järelejäänuid ainult 10-15 meest lahkusid omal jalal, ülejäänud tuli välja kanda. Mehed viidi Tõerbakuli, kus asus Eesti diviis. Neile anti sõjaväerüüded, toit oli mõnevõrra parem ja elu väljakannatavam. Paari nädala pärast sattus Juhkentaal oma erilise elukutse tõttu kahtluse alla ning peagi algasid ülekuulamised. Koos diviisi paarisaja mitteusaldatava "kahtlase ilmavaatega" mehega saadeti ta edasi sunnitöölaagrisse, mis asus Uurali mägedes. Elati maa-alustes onnides, toidunorm langes sunnitöölaagrite tavalisele normile.

Põgenemine Afganistani

Toidupuudus hakkas end peagi tundma andma. Kapsaste ja kartulite vargus kolhoosipõldudel oli tavaline nähe. Varsti asuti koerte jahile - kes laagri piirkonda või lähedusse sattus, selle elupäevad lõpetati. Oli ilmne, et laagrisse jäädes talve üle ei elata. Äärmise saladuskatte all saadi kokku viiemeheline grupp, kes oli täiesti usaldatav ja valmis põgenema. Puudulike vahenditega võltsiti dokumendid, igapäevasest leivanormist säästeti niipalju kui võimalik ning muretseti veel üht-teist vajalikku. 25. septembri õhtul 1942 hiiliti üksaaval pimeduse kätte varjus ukseks seisvast valvurist mööda. Algas seiklusrikas teekond tundmatusse - kavatsus oli välja jõuda kas kuhugi Euroopasse, Iraani või Türki. Edasiliikumiseks kasutati peamiselt raudteeronge. Keerulistest olukordadest pääseti vale, teesklemise, häbematusse või hulljulgusega, aga vahel lihtsalt tänu heale õnnele. Kuu aega hiljem ületati Afganistani piir. Mehed olid kurnatud, nälginud ning nende närvid niivõrd pingul, et võimatu oli edasi liikuda. Üheks päevaks jäädid kaljukoopasse puhkama ja õhtul pimeduse saabudes anti ennast Afganistani politsei kätte. Loata piiri ületamise eest järgnes 2aastane vangistus Kabulis. Suure vaevaga õnnestus saada salajane ühendus Kabulis asuva Inglise saatkonnaga ning Inglise valitsuse nõudmisel anti nad välja Inglise võimudele Indias.

Indias misjonitöö

1945. aastal viidigi Juhkentaal koos nelja eestlasest kaaslasega Peshawari. Kaaslased saadeti nende omal soovil Briti sõjaväkke, Juhkentaal aga tema kõrgema hariduse tõttu eraldati kaaslastest. Teade Juhkentaal-ist levis peagi Mardani distrikti - väikesesse Peshawari eeslinna, kus töötas üks luterlik Taani Pathan Misjon. Kuna seal vajati kõrgema usuteadusliku haridusega vaimulikku misjonäriks, siis tehti Juhkentaalile sellekohane ettepanek. Juhkentaal õppis laitmatult ära urdu keele, milles tuli töötada ja jumalateenistusi pidada.

Kodumaalt lahkumisest peale puudusid Juliusel igasugused andmed abikaasa ja tütre saatusest. Mardanis oli lõpuks võimalus alustada kirjavahetust abikaasaga Marthaga, kes oli põgenenud Saksamaale. 1946. aasta sügisel ühinesid abikaasa ja tütar Tiina Juliusega. Indiasse misjonitööle jäädid kuni Pakistani-India sõja lõpuni ja nende kahe riigi lahkuminekuni 1948. aastal. Poliitiliste olude ebakindlaks muutumise tõttu - Pakistanis liikusid kuuldused, et Nõukogude Liit kavatab okupeerida Pakistani põhjaosa - pidi perekond Indiast lahkuma ning asuma Inglismaale.

Inglismaal ja Ameerika Ühendriikides

Inglismaal elati 4 aastat. 1948-1952 teenis pastor

Juhkentaal eesti põgenikke Luteri Kiriku Ilmaliidu raamides. Perekond elas Bristolis, kus 30. jaanuaril 1949 sündis poeg Jaak.

1952. aastal kutsuti Juhkentaal Ameerika Ühendriikidesse. Seal elades teenis ta viies koguduses. Alates 1974. aastast jäi ta Seattle'is pensionile, kuid õpetajatööst päriselt siiski ei loobunud, vaid töötas osalise ajaga õpetajana Seattle'i Eesti koguduses ja Seattle'i Luteri vanadekodus ning kaplanina Des Monies Good Samaritan Center'is.

Julius Juhkentaal suri kõrges vanuses 27. juulil 1998. aastal Washingtonis. Nii tema kui ka kaks aastat hiljem surnud abikaasa Martha on maetud Seattle'i Evergreen-Washelli eesti kalmistule.

Artikkel on ilmunud Kaarli koguduse
ajakirjas "Sulane"